

Nätverket Renare Mark

Medarrangörer

SGU
Sveriges Geologiska Undersökning

Handout

Nätverket Renare Mark

Höstmöte 2005

Förorenad mark - bekymmer eller möjlighet
för problemägare

18-19 Oktober. Eriksbergshallen, Göteborg

Arrangörsgruppens arbete stöds av följande organisationer

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

CHALMERS

Göteborgs Stad
Fastighetskontoret

 STENA

 Scantec
MILJÖINSTRUMENT

 SOILREM **ENVIROTECH**

RAMBOLL

Program

18 Oktober

9:30 Registrering och kaffe

10:30 Mari Arnér, Nätverkets ordförande hälsar välkommen.

Inledande presentationer Moderator Mari Arnér

10:35 A1. Efarenheter och synpunkter. Vad bör styra prioriteringar av åtgärder? Rolf Randborg, Spimfab.

10:50 A2. Ovandlingen av Norra Älvstranden Göteborg, eller "Arvet från varven". Thomas Holm, Sweco.

Vad skall prioriteras och vem ska betala? Moderator Per Olsson, Länsstyrelsen Västra Götaland.

11:10 B1. Hur används MIFO-utredningarna i tillsynen? Anna Stenmark, Länsstyrelsen Västerbotten.

11:40 B2. Riskvärdering ur två perspektiv, myndigheter och problemägare. Lars Rosén, FRIST, Chalmers.

12:10 Lunch

13:10 B3. Strategi för prioritering av EBH i en statlig verksamhet. Nicklas Löwegren, Banverket.

13:40 B4. Skred- och sedimentation av förorenad mark - Problem och problemägare i Göta älvdal. Ulf Johansson, Tyréns, Björn Sigström/ Åsa Friis, Göteborgs hamn, Karin Blechingberg, Ale Kommun, samt Surte Åkeri med flera.

14:25 B5. Kvarteret Gjutaren, Storstad. Vem är rätt adressat? Lina Werneman, Golder Associates och Hans Nordström, MAQS Law Firm.

14:45 Kaffe med utställning

15:45- ca 17.30 **C. Särskild session om Miljööverenskommelser** Moderator. Christer Forsgren, Stena Metall

Presentationer från jurister och myndighetspersoner med erfarenhet av avtal med det allmänna . Om möjligheten att reglera ansvaret för undersökning och efterbehandling med myndigheter i en så kallad miljööverenskommelse. Vilka möjligheter finns att ingå frivilliga avtal med myndigheter där ansvar för miljöskulder regleras?

Talare vi sessionen:

Marie-Louise Larsson, Juridiska institutionen. Stockholms universitet

Hans Nordström, MAQS Lawfirm

Rikard Janson, Naturvårdsverket

1900. Konferensmiddag. Eriksbergshallen.

19 Oktober

Mera om miljöskulder och förorenad mark Moderator Hans Hägglund, Preem

08:30 D1. Vem skall kraven riktas mot? Begreppen verksamhet, verksamhetsutövare och fastighetsägare enligt miljöbalken och i aktuella rättsfall. Advokat Mikael Lundholm, Fröberg & Lundholm advokatbyrå.

09:00 D2. Miljöskulder i redovisning. Birgit Flening, Auktoriserad Revisor och Sustainability Director, Ernst & Young.

09:30 Kaffe med utställning

10:30 D3. Försäkringlösningar för problemägare. Inga-Britt Höök, försäkringsmäklare.

11:00 **Förlängt Nyhetspass**- Moderatorer Ann-Margret Strömvall och Pär-Erik Back, FRIST, Chalmers.

Inklusive

- Regeringens ställningstagande när det gäller gamla statliga synder och SGUs uppdrag i sammanhanget. Björn Lindbom, SGU

- Information om ett nytt forskningsprojekt angående blandföreningar. Patrick van Hees, MTM Örebro Universitet.

- Mätning av tidsmässiga gashaltvariationer av klorerade lösningsmedel i lera och sand med Hapsite, portabelt GC-MS instrument, Christian Buck, Cowi.

12:00 Lunch

Samverka eller motverka? Moderator Jan-Erik Lindström, Soilrem- MB Envirotech

13:00 E1. Opportunities for developing Brownfields in Canada; building partnerships with the stakeholders, the case of the MCEBR (Montreal Centre of Excellence in Brownfield Rehabilitation). Adrien Pilon. Vice-President, MCEBR, Montreal.

13:35 E2. Väveriet i Kävlinge, Ett projekt med ett flertal olika parter i samverkan. Leif Bevmö, BTKemi projektet.

14:10 E3. Erfarenheter från projekt Köpmanholmen. Hur fungerar rollerna Länsstyrelse och kommun i statliga EBH? Anders Lindström Örnsköldsviks kommun

14:45 Avslutning

1500-1600 Kaffe med utställning

Arrangörsgruppen för Höstmötet 2005 består av:

Thomas Liljedahl, MCN Umeå Universitet. Möteskoordinator

Krister Honkonen; Göteborgs kommun. Program ansvarig

Per Samuelsson, Ramböll

Jessika Petrén Stena Metall, Västsvenska Miljöttföreningen

Hans Hägglund, Preem

Ingvar Eriksson, Stora Enso

Per Olsson, Länsstyrelsen Västra Götaland

Ann-Margret Strömvall, Chalmers, Frist

Jan-Erik Lindström, Soilrem MB Envirotech

Lennart Andersson Scantec Miljöinstrument. Utställningsgeneral

Kerstin Emsing, Umeå Congress. Arrangemangsansvarig

Sammanfattningar av muntliga presentationer

A1. Vad bör styra prioritering av åtgärder?

Rolf Randborg, SPIMFAB, SPI Miljösaneringsfond AB

Det är inte nödvändigtvis så att bara för att man överskrider gällande riktvärden, skall en förorening åtgärdas. Flera parametrar måste tas i beaktande innan beslut om sanering fattas.

Vår miljö påverkas även av själva åtgärdsarbetet i sig. Vi bör därför vara medvetna om den totala miljöpåverkan när vi fattar beslut om vilka åtgärder som ska vidtas.

För att utröna vad som är optimalt för en specifik fastighet, sett ur olika perspektiv, kan det vara lämpligt att utföra en fördjupad riskbedömning och räkna fram platsspecifika riktvärden.

Vår erfarenhet är att det är svårt att övertyga tillsynsmyndigheten om att det bästa alternativet ibland kan vara att föroreningen lämnas kvar utan åtgärd.

Presentationen beskriver en del av de problemställningar som måste värderas innan man går till verket med saneringsåtgärder.

A2. Omvandlingen av Norra älvstranden i Göteborg eller ”Arvet från varven”

Thomas Holm, SWECO VIAK

Varvsverksamhet i större skala tog sin början för ca 150 år sedan på norra älvstranden i Göteborg. Verksamheten kom så småningom att omfatta ett avsevärt markområde och de dominerande varven var Götaverken, Eriksberg och Lindholmen. Förutom varven fanns bl a också under en lång period Sveriges största kol- och kokshamn vid Sannegårdshamnen.

Under varvskrisens 1970-tal upphörde i stort sett fartygsbyggandet och ett stort centralt beläget markområde, kraftigt påverkat av tidigare verksamhet, fanns nu tillgängligt för utveckling. Efter några försök kom omdaning av norra älvstranden i gång på allvar under 1990-talet och omvandlingen har därefter varit mycket omfattande, med ny- och ombyggnation av bostäder, kontor, industri, affärscentra, skolor m m.

Förorenade områden från varvsverksamheten finns av olika slag, dels i form av den omfattande utfyllnad som skett med bl a restprodukter, dels olika punktkällor. Ett systematiskt arbete har präglat hanteringen av förorenade områden och olika ”verktyg” har tagits fram för hela projektområdet, såväl som för de delprojektområden inom vilka utbyggnadsprogrammet genomförts. Dessa verktyg omfattar bl a platsspecifika riskbedömningar, planering av masshantering samt massregister, mellanlager för kontroll och återanvändning, miljökontroll och övrig dokumentation, merparten i samråd med miljömyndigheterna.

Omdaning kommer att fortsätta under åtskilliga år, för närvarande ligger dock fokus på Västra Eriksberg, där s omkring den f d dockan vid Eriksberg, där framförallt bostäder kommer att uppföras.

B1. Hur används MIFO-utredningarna i tillsynen? Anna Stenmark

Länstyrelsen Västerbotten

MIFO – Vad är det, när och varför görs det? Vilken betydelse har MIFO i tillsynen? Hur ser beslutet ut och går det att överklaga? Är MIFO ett rättsligt bindande dokument för myndigheter, verksamhetsutövare eller domstolar? Är MIFO en allmän och offentlig handling? Vem kan få del av det?

Verksamhetsutövare (VU) - Verksamhetsutövaren och de som arbetar eller har arbetat i verksamheten är centrala personer i MIFO-utredningarna. Hur bör jag som VU förhålla mig till MIFO och när behöver jag engagera mig? Hur kan en VU bidra, till vems glädje och till vilken nytta?

Utöver resonemang kring ovanstående berör föredraget några konkreta tillsynsexempel och erfarenheter från dessa.

B2. Riskvärdering ur två perspektiv – problemägare och övriga samhället, Lars Rosén

Chalmers. FRIST.

I ett efterbehandlingsprojekt belyses riskerna för människa och miljö på den förorenade platsen. Det finns också andra risker i ett projekt, exempelvis förknippade med transporter, damning, arbetsolyckor, förseningar, mm. För flera av dessa risker har problemägaren ett annat perspektiv än övriga samhället och gör därmed andra värderingar av hur angeläget det är att minska dessa risker. Syftet med föredraget är att utifrån en strukturerad modell för en ekonomisk beslutsanalys belysa vilka kostnader och nyttor en problemägare kan se i ett efterbehandlingsprojekt jämfört med övriga samhället. Minskning av miljö- och hälsorisker är för båda en viktig nytta, men kan komma att värderas mycket olika. Detta kan leda till olika slutsatser om vad som är bästa åtgärdsalternativ. Utifrån denna redogörelse kan intressanta slutsatser göras kring vilka faktorer som ur ett värderings-perspektiv är särskilt viktiga att belysa i en dialog mellan problemägare och övriga samhället (normalt tillståndsmyndigheten). Föredraget baseras på det arbete som bedrivs inom FRIST med riskvärdering och kostnads-nyttö analys av efterbehandlingsprojekt.

Arbetsgrupp: Lars Rosén (FRIST), Tore Söderqvist (Enveco Miljöekonomi), Lars Grahn (SWECO), Helen Eklund (SWECO), Pär-Erik Back (FRIST), Åsa Soutukorva (Enveco Miljöekonomi).

B3. Strategi för prioritering av EBH i en statlig verksamhet

Nicklas Löwegren Banverket

Föredraget handlar om hur Banverket har valt att hantera förorenade områden och hur detta fungerar i en statlig rikstäckande verksamhet.

Banverkets "ägare" är näringsdepartementet, det är också departementet som ytterst bestämmer vilken verksamhet som Banverket ska bedriva och vad den får kosta. Detta gör man genom direktiv i årliga regleringsbrev. Inom miljöområdet har Banverkets styrelse dessutom lagt fast vissa grundvärderingar i en miljöpolicy.

Eftersom järnvägsverksamhet har skett under lång tid och i fler olika statliga konstellationer har näringsdepartementet lagt fast vilket efterbehandlingsansvar som Banverket ska ha. Detta ansvar är tydligt och omfattas i princip av föroreningar som finns inom de fastigheter som Banverket förvaltar åt staten.

Näringsdepartementet har bestämt att riktade efterbehandlingsinsatser är investeringar. Detta innebär att efterbehandlingsåtgärder konkurrerar om pengar med järnvägsbyggnation, en konkurrenssituation som är svår och som kräver prioritering av insatserna till de mest angelägna områdena.

Hantering av förorenade områden följer de rutiner och ansvarsområden som gäller för övrig verksamhet. Detta innebär bl.a. att det är respektive banregion som är operativ problemägare och att budgetäskandet följer de gängse planeringsrutinerna.

Till sist framförs några önskemål med syftet att erhålla en smidigare hantering av förorenade områden.

B4. Skred- och sedimentation av förorenad mark – Problem och problemägare i Göta älvdal. Ulf Johansson, Tyréns, Björn Sigström/ Åsa Friis, Göteborgs hamn, Karin Blechingberg, Ale Kommun, samt Surte Åkeri med flera.

Tyréns kommer att allmänt beskriva tre problemställningar i Göta älvdalen vilka var för sig kan vara problematiska men som tillsammans komplicerar situationen ytterligare:

- förorenad mark vid äldre industriområden utmed Göta älv
- skredrisk utmed älven
- transport av förorenat material både till och i Göta älv.

Vidare görs en översiktlig genomgång av det formella ansvaret och tillsynen för respektive problemställning samt när och från vem man kan ansöka om bidrag för t.ex. åtgärder.

Ale kommun samt Surte Lagerservice presenterar erfarenheter från ett aktuellt fall där man har både förorenade massor, skredrisk och haft en föroreningstransport ut i Göta älv. Presentationen lägger tyngdpunkten på arbetsgången vid ansökan om bidrag när ett om-råde både är skredkänsligt och förorenat. Beskrivningen omfattar berörda aktörer, mark-ägarhistorik, frågan om rimligt ansvar, vad måste ingå i en ansökan, kostnadsfördelning för skredstabiliserande åtgärder m.m. Frågan är vad som är ett rimligt kostnadsansvar, för fastighetsägare och verksamhetsutövare, för att genomföra skredstabiliserande åtgärder när varken fastighetsägaren eller den pågående verksamheten har bidragit till konstaterad markförorening?

Göteborgs Hamn AB presenterar de praktiska effekterna av att föroreningar hamnar i Göta älvs sediment. Göteborgs hamn måste regelbundet underhållsmuddra inom hamn-området på grund av sedimentationen i estuarieområdet. Detta utförs för att bibehålla det djup som sjökortet anger. Generellt gäller att det finns förorenade sedimenten ytligt i bottenprofilen. Icke förorenade sediment tippas normalt i havet SSV om Vinga, men när massorna är förorenade kan de inte läggas där. Därför har man reserverat en invallad del av Torsviken för förorenade sediment, hanteringen sker dock till väsentligen högre kostnad. Frågan är dock om det är rimligt att GHAB skall betala för den merkostnad som förorening i sedimenten orsakar? Bör förorenade områden saneras i större omfattning för att hindra "nedsmittning" av renare områden? Vem skall betala?

B5. Kvarteret Gjutaren, Storstad. Vem är rätt adressat? Lina Werneman, Golder Associates och Hans Nordström, MAQS Law Firm.

Problem och frågeställningar avseende adressatfrågan, som uppkom i samband med en ansvarsutredning rörande efterbehandlingskrav som framförts av tillsynsmyndigheten. På den aktuella fastigheten har det bedrivits industriell verksamhet. Det finns planer för omställning till bostadsbebyggelse. Det har genom åren skett ändrade ägarförhållanden genom bolagsombildningar som t.ex. nya bolag och fusioner.

Den verksamhet som bedrivits på fastigheten Gjutaren 3 är tung- och lättmetallgjuteri från 1950-talet till ca 1990. Från starten fram till mitten av 1970-talet bedrevs i huvudsak tungmetallgjutning men även en del aluminiumgjutning. I gjutningsprocessen uppkom gjutsand som en restprodukt. Denna lades upp, dels som utfyllnadsmassor och dels i en hög på fastigheten. Uppläggning av gjutsand bedöms ha pågått under hela verksamhetstiden vilket givit upphov till framförallt metallföroreningar på fastigheten Gjutaren 1.

Från starten fram till början av 1970-talet bedrevs verksamheten av ett bolag som hette Gjuteriet AB (org.nr. 123456-1970). Därefter och fram till början av 1990-talet bedrevs verksamheten av Gjuteriet 1 AB (234567-1990). I slutet av 1980-talet registrerades bolaget Gjuteriet 2 AB (345678-1988).

Sedan mitten av 1970-talet och fram till början av 1990-talet bedrevs verksamheten på två fastigheter, dels Gjutaren 3 och dels på Verkstaden 2. Det är ca 500 m mellan de båda fastigheterna. I slutet av 1980-talet började den del av verksamheten som bedrivits på Gjutaren 3 att avvecklas och man samlade all verksamhet på Verkstaden 2. I samband med avvecklingen såldes bolaget Gjuteriet 1 AB (234567-1990) inkl. fastigheten Gjutaren 1. Dock kom den nya ägaren aldrig att bedriva någon form av industriell verksamhet på platsen utan bolaget kom att byta ägare ytterligare någon gång för att slutligen fusioneras med bolaget GRÅAB, ett företag i fastighetsbranschen.

Intentionen med bestämmelserna i miljöbalkens 2 och 10 kapitel är att förorenaren ska betala för att avhjälpa skador som uppkommit p.g.a. dennes verksamhet inom dess verksamhetsområde (fastighet) och/eller i omgivningen. Enligt gällande rättspraxis bör uttrycket "verksamhet" avse aktiviteten i sin helhet, inte bara de delar som av den som givit upphov till skadan. Såsom "verksamheten" ska tolkas enligt 10 kap MB bör alltså betraktas den industriella verksamheten i sin helhet, inte själva utsläppet, utfyllnaden eller deponeringen. Utifrån detta resonemang bedömdes att det som ska betraktas som "verksamheten" i detta fallet är gjuteri- och efterbearbetning som sedan mitten av 1970-talet bedrivits på fastigheterna Gjuteriet 3 och Verkstaden 2 och sedan början av 1990-talet endast på fastigheten Verkstaden 2.

En huvudsaklig verksamhetsutövare har därmed identifierats till Gjuteriet 2 AB. Det är visserligen ett "nytt" bolag i förhållande till Gjuteriet AB och Gjuteriet 1 AB, men det finns nära kopplingar mellan de tre bolagen och den faktiska verksamhet som givit upphov till de konstaterade föroreningarna.

C1. Om Miljööverenskommelser. Hans Nordström, MAQS Law Firm.

När ett företag har för avsikt att avyttra och avsluta sin verksamhet samt därmed avveckla ägandet eller förvaltandet av en konstaterad förorenad fastighet, är det angeläget för avvecklingsprocessen och områdets

fortsatta utveckling att föroreningsituationen utreds och att efterbehandlingsåtgärder vidtas. Inte sällan ligger dessa förorenade fastigheter i centralt belägna attraktiva områden med ett högt exploateringsstryck.

Det traditionella sättet att hantera frågan om efterbehandlingsansvar är att tillsynsmyndigheten (i allmänhet kommunen) via förelägganden med stöd av miljöbalken förelägger ansvarig förorenare att vidta vissa miljöskyddsåtgärder. Att vidta åtgärder i enlighet med föreläggande hindrar dock inte att nya krav framställs senare eftersom ett företags ansvar för en förorenad fastighet inte preskriberas, det är evigt. Eftersom nya krav kan framställas oavsett, kan företagets drivkrafter minska att genomföra mer långtgående sanering än vad som absolut krävs i ett föreläggande.

På senare tid har dock ett nytt sätt att reglera ansvaret för föroreningar börjat användas, nämligen att ingå ett *avtal om frivilliga efterbehandlingsåtgärder*, s.k. ”miljööverenskommelser.” Överenskommelsen är ett civilrättsligt avtal mellan myndigheten, ofta kommunen, och företaget. Avtalet kan ersätta eller kombineras med ett beslut från tillsynsmyndigheten. Genom ingåendet av en miljööverenskommelse möjliggörs en snabb och kostnadseffektiv avveckling av företagets engagemang på den egna fastigheten.

C2. Om Miljööverenskommelser. Rikard Janson. Naturvårdsverket

Miljööverenskommelsen ger företag möjlighet att inom vissa ramar få till stånd en slutlig reglering av ett nuvarande och framtida ansvar för föroreningarna. Fördelen för kommunen är bl.a. att den *slipper den tidsutdräkt och resursåtgång* det kan innebära när ett föreläggande blir överklagat i en eller flera instanser. Förhandlingar inför en miljööverenskommelse ger dessutom ofta ett *bättre samtalsklimat* än i den situation då kommunen utfärdar ett föreläggande. Detta medför att utredningen om föroreningarna och relevanta åtgärder ofta kan komma att ske snabbare och med bättre insyn. Miljööverenskommelsens civilrättsliga verkan medför att kommunen måste tänka långsiktigt och inte skjuta frågor på framtiden. Syftet med varje miljööverenskommelse bör vara att få till stånd rätt efterbehandlingsåtgärder, i rätt tid och för en lång tid framöver så att fastigheten lämnas i ett skick som kan användas av nästa brukare.

Överenskommelser mellan tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare i syfte att reglera ett efterbehandlingsansvar blir allt vanligare. Metoden kan vara lockande för båda parterna. I vissa väsentliga avseenden går emellertid parternas intressen isär och vägen till en hållbar överenskommelse är kantad av en rad svåra avväganden. En genomtänkt överenskommelse kan vara en snabb och ekonomiskt fördelaktig lösning för parterna medan en bristande sådan kan medföra besvärliga konsekvenser de inblandade; Verksamhetsutövaren kan komma att konfronteras med krav utöver överenskommelsen och tillsynsmyndigheten kan tvingas se sitt framtida handlingsutrymme för tillsynen begränsat.

Naturvårdsverket har ingen direkt del i miljööverenskommelser eftersom vi inte är operativ tillsynsmyndighet. Vår verksamhet kan emellertid komma att påverkas genom att vi disponerar stora statliga medel för bidrag till efterbehandlingsprojekt där det saknas ansvar enligt miljöbalken. Naturvårdsverkets offentlighetsrättsliga bedömning av ansvaret ligger alltså till grund för våra bidragsbeslut. I den mån Naturvårdsverkets bedömning inte stämmer överens med den överenskommelse som träffats mellan tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren kan alltså problem i bidragshänseende uppstå.

Konkret inleds avtalsprocessen med att tillsynsmyndigheten utarbetar en ansvarsutredning. Utredningen syftar till att fastställa om ansvarig för efterbehandling finns och vad som är skäligt att utkräva av denne. Utifrån ansvarsutredningen kan sedan tillsynsmyndigheten, istället för att förelägga den ansvarige om att utföra vissa åtgärder, försöka sluta ett avtal med den ansvarige om motsvarande åtgärder.

Vissa viktiga moment i den beskrivna processen kommer att diskuteras under seminariet.

C3. Om Miljööverenskommelser, Malou Larsson, Jur dr, docent Juridiska fakulteten, Stockholms universitet

Bruket av frivilliga miljööverenskommelser (covenants) har utvecklats. En andra generation, om man så vill, av överenskommelser används som utfyllnad till befintlig tvingande lagstiftning, som hjälpmedel i tolkningen, eller som avsiktsförklaringar (s.k. corporate social responsibility). Den första generationens överenskommelser utmärks av att avtalen slutits ”istället för” lagstiftning eller för att fylla ut bristen på lagregler.

Terminologin är något missvisande. De s.k. överenskommelserna utmärks egentligen av ett ensidigt åtagande, exempelvis ett branschvist åtagande att fasa ut vissa ämnen ur produktionen, eller som i vårt fall, ett åtagande om hur efterbehandlingen skall gå till och hur resultatet är tänkt.

Avtalen brukar också inordnas i gruppen frivilliga styrmedel, snarast för att ingen verksamhetsutövare är tvungen att underteckna. Frivilligheten kan dock ifrågasättas. Det kan misstänkas att verksamhetsutövare skriver på under galgen i hopp om att slippa något ännu värre, antingen i form av dyra och långdragna rättegångsprocesser om ansvaret eller som lagstiftning. Den typen av argument har också använts som incitament för att förhandla fram sådana här överenskommelser.

De frivilliga miljööverenskommelserna har kritiserats. Studier har visat att tillsynen kan bli komplicerad och otvunget fördelad. Ett exempel är utfasningen av PCB-fogar i byggnader. Vem ansvarar för efterlevnaden av avtalen? Var går gränsen för tillsynen om avtalsparten visserligen efterlever den underliggande lagstiftningen men inte den utfyllande överenskommelsen?

En annan kritisk linje ifrågasätter helt värdet av överenskommelserna eftersom de inte är offentligt bindande på så sätt att avtalen träder istället för befintlig lag. Har de något "juridiskt värde" alls eller är de enbart moraliskt eller etiskt "bindande" för bolagen?

I föredraget kommer överenskommelserna också att diskuteras i ljuset av Miljöansvarsutredningens överväganden, bl.a. i frågan om ansvarsgenombrott vid sökandet efter den som anses kostnadsansvarig för efterbehandling.

D1. Vem skall kraven riktas mot? Begreppen verksamhet, verksamhetsutövare och fastighetsägare enligt miljöbalken och i aktuella rättsfall. Advokat Mikael Lundholm, Fröberg & Lundholm advokatbyrå.

För att en miljömyndighet skall kunna förelägga någon att utreda och efterbehandla ett förorenat område krävs att man kan finna stöd för kraven i lagstiftningen. Frågan brukar indelas i två delar. I ett första steg gäller det att hitta rätt adressat för kraven, dvs. problemägaren i strikt juridisk mening. I ett andra steg handlar det om att fastställa hur långtgående krav som ska ställas inom ramen för vad som är miljömässigt och ekonomiskt skäligt.

Vad gäller adressatfrågan är miljörettsliga begrepp som verksamhet och verksamhetsutövare centrala. Det kan konstateras att begreppens traditionella innebörd från miljöskyddslagens tid fortfarande är av stor betydelse. Till detta kommer dock även mer bolagsrättsliga frågor. Vad händer t.ex. med miljöansvaret vid företagsförvärv, rörelseövertagelser, fusioner och konkurser? Under föredraget kommer de grundläggande principerna presenteras samt kopplingen till fastighetsägarens subsidiära ansvar beröras.

Miljöbalken har snart funnits i sju år och en praxis har långsamt börjat växa fram där innebörden av tionde kapitlets regler börjar klarna allt mer. Än så länge är det främst frågor som rör adressat-problematiken som prövats. Vägledande rättsfall rörande vad som kan anses som skäliga efterbehandlingskrav saknas fortfarande i hög grad. Under presentationen kommer bl.a. följande rättsfall kommenteras. Miljööverdomstolens dom 2002-02-20 i mål M 5939-01 (den läckande lastbilen), Miljööverdomstolens dom 2003-12-05 i mål M 9822-02 (Arvamet), Miljööverdomstolens dom 2005-05-23 i mål M 5338-04 (Klosterns fabriker), Miljööverdomstolens dom 2005-07-13 i mål M 8552-03 (förvaringsfall och 1969-regeln).

D2. Miljöskulder i redovisning. Birgit Flening, Auktoriserad Revisor och Sustainability Director, Ernst & Young.

Årsredovisningslagens upplysningskrav på hållbarhetsinformation

Årsredovisningslagen har i 6 kap 1§ regler om vilka hållbarhetsfrågor som ska redovisas i årsredovisningens förvaltningsberättelse. De lagstadgade upplysningskyldigheterna har tre olika perspektiv, ett allmänt, ett miljöfokus samt ett specifikt perspektiv som fokuserar på icke-finansiella förhållanden. Upplysning ska lämnas om av sådana förhållanden som är viktiga för bedömning av utveckling av företagets verksamhet, ställning och resultat. Upplysning ska dessutom lämnas om företagets förväntade framtida utveckling inklusive en beskrivning av väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som företaget står inför. Företag som bedriver verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken ska alltid lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön. Förvaltningsberättelsen ska innehålla sådana icke-finansiella upplysningar som behövs för förståelsen av företagets ställning, utveckling eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor. Syftet är att synliggöra sociala och miljörelaterade aspekter av företagets verksamhet.

Miljöskulder

Redovisning av ansvar för efterbehandlingsåtgärder ska ske enligt lag och god redovisningssed. Årsredovisningslagen 3kap 9 § 1st anger att som avsättningar skall sådana förpliktelser redovisas som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men osäkra till belopp eller tidpunkt då de ska infrias. Avsättningar är skulder som är ovissa med avseende på belopp eller den tidpunkt då de kommer att regleras. De ska redovisas i balansräkningen när det föreligger ett legalt eller informellt åtagande som en följd av en inträffad händelse och det är troligt att ett utflöde av resurser kommer att krävas för att reglera åtagandet och en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Avsättningar skiljer sig från andra skulder genom att det råder en viss osäkerhet om betalningstidpunkt eller beloppets storlek. Men precis som en skuld ska avsättningar redovisas i balansräkningen. För varje slag av avsättning ska lämnas en beskrivning samt upplysning om värdet vid årets början och slut, avsättningar som gjorts under året, ökning i värdet av tidigare avsättningar, belopp som tagits i anspråk för åtgärder under perioden samt ökning av beloppet p.g.a. diskonterings effekter. Därtill ska upplysning lämnas om osäkerheter och betydelsefulla antaganden som gjorts. Beloppen kan redovisas sammanslagna. Det sker ingen uppdelning i kort- eller långsiktiga avsättningar i redovisningen.

Informellt åtagande är ett åtagande som härrör från verksamhetens handlande genom att den p.g.a. etablerad praxis, offentliggjorda riktlinjer (t.ex. miljöpolicy) eller ett tillräckligt detaljerat, aktuellt uttalande visar externa parter att den påtagit sig vissa skyldigheter och därigenom skapat en välgrundad förväntan hos dessa parter om att den kommer att fullgöra skyldigheterna. Ett åtagande har alltid en motpart, men denne behöver inte vara känd och det kan även vara allmänheten.

Det är i ytterst sällsynta fall som en bedömning inte kan göras. Nästan alltid kan olika möjliga utfall fastställas och en för redovisning av åtagandet tillräcklig uppskattning göras av storleksordningen på efterbehandlingsåtgärderna. Att bara ange "belopp okänt" som argument att inte redovisa åtagandet är således inte acceptabelt utan i nästan alla fall kan oberoende expertis tillkallas för bedömning av beloppets storlek. Nuvärdesberäkning av beloppet ska ske varje år där ökningen av beloppet ska redovisas över tiden som en räntekostnad.

Upplysningskravet i ÅRL 6 kap 1§, innebär i dessa fall att betydande saneringsbehov kan vara en sådan upplysning som ska redovisas. Sveriges finansanalytikers förening rekommenderar företag att redovisa sin bedömning av om det har eller kan tänkas få framtida ansvar för förorenade områden.

D3. Försäkringlösningar för problemägare. Inga-Britt Höök, försäkringsmäklare.

Generellt om Miljöskadeförsäkring

Miljöproblemen kan, försäkringsmässigt, delas in i två kategorier; kända föroreningar respektive okända föroreningar. De kända föroreningarna kan i sin tur delas in i "av försäkringsgivaren accepterade föroreningar" och "av försäkringsgivaren icke accepterade föroreningar".

De okända föroreningarna och de kända, av försäkringsgivaren accepterade föroreningarna, kan försäkras för krav från tredjeman (tredjemansansvar). Detta gäller föroreningar som emanerar från försäkrads mark och orsakar en utomstående tredjeman miljöskada. Dessutom kan de okända föroreningarna och de kända, av försäkringsgivaren accepterade föroreningarna, försäkras för förelägganden från myndighet (framtida saneringskostnader), då försäkrad blir ålagd att sanera egen anläggning/ fastighet.

För de kända, av försäkringsgivarna ej accepterade föroreningarna kan man i vissa fall teckna en sk. "Cost Cap"-försäkring. Vanligtvis är dessa försäkringsprogram flerårslösningar (3-10 år).

Alternativa Miljöskadeförsäkringslösningar

- ❖ Koncernlösningar – globalprogram
- ❖ Försäkring för enstaka anläggningar
- ❖ Captiveupplägg – "finite risks"
- ❖ Komplement till miljögarantier vid företags-/ fastighetsöverlåtelse
- ❖ Säkra miljögarantier vid företags-/fastighetsöverlåtelse
- ❖ Specialupplägg sk. Active Transfer

Obligatoriska sk. Försäkringar

I Miljöbalkens 33 Kap. regleras de obligatoriska miljöförsäkringarna;

- Miljöskadeförsäkring
- Saneringskostnadsförsäkring

De företag som bedriver tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet är skyldiga att betala en sk. premie, men kan aldrig utfå någon ersättning. Den sk. försäkringen skyddar enbart den skadelidande/ det allmänna, då vederbörande råkar ut för en miljöskada och skadevållaren (den som betalat premien) är endera;

- försatt i konkurs
- på obestånd
- okänd

eller rätten till ersättning är preskiberad.

Detta är således ingen lösning till nytta för problemägare.

Bidrag till Nyhetspasset. Mätning av tidsmässiga gashaltvariationer av klorerade lösningsmedel i lera och sand med Hapsite, portabelt GC-MS instrument, Christian Buck, Cowi.

Resultaterne fra et poreluftprojekt gennemført af COWI for et af de danske amter, Amternes Videnscenter for Jordforurening, og Teknologipuljen under den danske Miljøstyrelse i 2004/2005 viser meget store koncentrationsvariationer i poreluften på op til 2-4 størrelsesordner over året. Variationerne er størst for lerlokaliteter, men også store på sandlokaliteter. Undersøgelserne viser at særligt de meteorologiske og geologiske forhold har stor betydning for de tidlige variationer og at disse kan anvendes til at forklare variationerne i poreluften. Ydermere vides det fra samme samt andre undersøgelser at koncentrationerne i indeklimaet også kan variere op til 2 størrelsesordner over tid.

Da risikovurderinger i forhold til anvendelse af forurenede ejendomme i høj grad relaterer sig til indeklimaproblematikker er det stadig hensigtsmæssigt at foretage poreluftsmålinger. Dog skal man ved såvel ved fremskaffelsen som ved anvendelsen af poreluftresultater udvise forsigtighed.

TRANSPORT AF GASFORMIG FORURENING I UMMÆTTET ZONE OG BYGNINGERTeknik og Administration nr. 7, 2004: AVJinfo Forfatter: Skou; H.; Fyns Amt; Korsgaard, T.; Fyns Amt; Lorenzen, B.; Fyns Amt, Glensvig, D.; COWI; "

Bidrag till nyhetspasset. Information om ett nytt forskningsprojekt angående blandföroreningar. Patrick van Hees, MTM Örebro Universitet.

Projektet som är nyligen startat finansieras av Kunskaps och kompetens Stiftelsen (KKS). Projektet leds av Doc. Patrick van Hees och Prof Bert Allard vid MTM (Människa-Teknik-Miljö) vid Örebro Universitet. Ingående företagspartner är SAKAB, SoilTech, Bofors Test Center, Eka Chemicals och NCC Construction. Dessutom deltar länsstyrelsen i Örebro Län som myndighetspartner. Inst. f. Samhällsteknik, Mälardalens Högskola är ytterligare en deltagare.

Projektets teman rör (1) processbarhetsanalys som ett redskap för ett bättre underlag för bedömning och val av saneringsteknik kopplat till en biogeokemisk processförståelse, (2) teknikutveckling för blandförorenade massor med ingående behandlares kompetens som bas och (3) frågeställningar kring de renade massorna, vad kan de användas till? Vilka krav på egenskaper hos restföroreningar kan man ställa etc.

Eka och Bofors Test center ingår som problemägare i projektet. Deras deltagande i projektet är centralt men är här mer fokuserat på 'tekniska' frågor än de som arrangörgruppen ger exempel på. Nyhetspasset skulle ev. kunna vara ett alternativt forum för presentation.

Om du är intresserad finns mer info på vår hemsida: www.oru.se/nat/mtm/bg/efterbehandling

E1. Opportunities for developing Brownfields in Canada; building partnerships with the stakeholders, the case of the MCEBR (Montreal Centre of Excellence in Brownfield Rehabilitation). Adrien Pilon. Vice-President, MCEBR, Montreal.

Redeveloping brownfields and industrial contaminated sites is a major issue that involves financial, legal aspects, technical, regulatory and public considerations.

The presentation will give an overview of the developments in Canada that have taken place over the last 5 years. It will present how the private developers, the municipalities, the government and the site remediation experts have worked in collaboration for addressing several aspects related to site remediation and redevelopment. The Montreal Centre of Excellence for Brownfields Restoration (MCEBR) is an example of a partnership involving a municipality, the provincial and the federal government and the private sector. We will present how the different stakeholders are working to promote contaminated land development and restoration, including technological development, dissemination of information on contaminated lands to the public at large and implementing projects.

The presentation will also present the different solutions that are used in Canada to promote and address contaminated land issues. The solutions include financial and economic assistance programs for developing brownfields developed by the provincial government in the province of Quebec, and by Canadian municipalities to assist in the redevelopment of Brownfields. The Canadian government has also developed a national strategy for Brownfields Redevelopment, as well as a special program for the contaminated sites.

The MCEBR has been very active since 1998 by providing technical and financial assistance to site owners and technology promoters to adapt and improve commercial technologies to brownfields, industrial and government owned contaminated lands. MCEBR is very active in his role with developers and with public at large in providing information and education on brownfields and contaminated sites issues in order to address the barriers and constraints for redeveloping sites. MCEBR works in collaboration with governments, site remediation experts, municipalities, and private developers. MCEBR is a member of the Canadian Brownfields Network and member of the advisory board.

E2. Väveriet i Kävlinge, Ett projekt med ett flertal olika parter i samverkan. Leif Bevmö, BTKemi projektet.

F.d Väveri ligger centralt i Kävlinge vid ån. Efter det att industriverksamheten lades ner övertog kommunen marken. Översiktliga markundersökningar gjordes i etapper innan man överens med JM om att området borde kunna exploateras med bostäder. JM köpte området förutsatt att kommunen svarade för erforderlig sanering. Saneringen har genomförts 2001-02 och bostäderna har byggts och fyllts med nöjda bostadsrättsinnehavare. 54 lägenheter i 6 hus alldeles intill Kävlingeån har byggts.

Saneringen och exploateringen genomfördes i nära samarbete mellan all inblandade, kommun, exploatör, entreprenörer, avfallsbolag, miljömyndigheter, konsulter och grannar. Saneringen skedde med hänsynstagande till planeringen av bostäderna och de förhållandevis omfattande förändringar som JM gjorde under projektiden. Markentreprenören arbetade både för kommunen på fast pris till del och på löpande räkning till del och för JM. Genom att ta tillvara möjligheter att få massor från andra projekt, utfyllnadsområden i Malmö mm har alla parter gjort vinster. De konflikter, som kunde ha uppstått, har lösts genom ett givande och tagande mellan parterna utan inblandning av jurister. Hur projektet genomförts och erfarenheterna redovisas.

E3. Erfarenheter från projekt Köpmanholmen. Hur fungerar rollerna Länsstyrelse och kommun i statliga EBH? Anders Lindström Örnköldsviks kommun

Delegater

Namn	ArbPlats	Ort	E-post
Adolfsson, Mats	Vetlanda Energi & Teknik AB	Vetlanda	mats.adolfsson@vetlanda.se
Ahlgren, Lena	Tekniska kontoret	Täby	lena.ahlgren@taby.se
Alenius, Anna	Miljöförvaltningen Göteborg	Göteborg	anna.alenius@miljo.goteborg.se
Allgård Calderón, Susanne	Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet	Stockholm	susanne.allgardh-calderon@sustainable.ministry.se
Alm, Johan	WSP Environmental	Göteborg	johan.alm@wspgroup.se
Ander, Niklas	Miljö- och hälsoskyddskontoret	Mölnadal	niklas.ander@molndal.se
Andersson Ovuka, Mira	EnviroPlanning AB	Göteborg	mira.ovuka@enviroplanning.se
Andersson, Fredrik	Länsstyrelsen i Jönköpings län	Jönköping	fredrik.lindstrom@f.lst.se
Andersson, Göran	Eka Chemicals AB	Bohus	goran.andersson@eka.com
Andersson, Helena	Länsstyrelsen i Uppsala län	Uppsala	helena.andersson@c.lst.se
Andersson, Ingegerd	Naturvårdsverket	Stockholm	ingegerd.andersson@naturvardsverket.se
Andersson, Joakim	NIRAS	Stockholm	jan@niras.se
Andersson, Lennart	Scantecmiljöinstrument AB	Partille	lennart@scantecmiljoinstrument.se
Andersson, Martin	Ragn-Sells Avfallsteknik AB	Kungsbacka	martin.andersson@ragnsells.se
Andersson, Mats	Länsstyrelsen i Skåne län	Malmö	mats.andersson@m.lst.se
Andersson, Mats	Resåt Sweden AB	Hörby	mats@anderssonsakeri.se
Andersson, Mattias	Sandström Miljö & Säkerhetskonsult	Hisings Backa	mattias.andersson@sandstrom.se
Andersson, Susanne	Länsstyrelsen i Värmlands län	Karlstad	susanne.andersson@s.lst.se
Andersson, Sven	Länsstyrelsen i Kalmar	Kalmar	sven.andersson@h.lst.se
Andrén, Thomas	Stockholms Geomekaniska AB Geomek	Stockholm	thomas@geomek.com
Anesäter, Pär	Kristinehamns kommun	Kristenehamn	par.anesater@kristinehamn.se
Anfinset, Sander	WSP Environmental	Göteborg	sander.anfinset@wspgroup.se
Annerman, Marcus	Scantec Miljöinstrument	Partille	marcus@scantecmiljoinstrument.se
Arnér, Marie	WSP Environmental	Stockholm	marie.arner@wspgroup.se
Arvidsson, Ola	Statens geotekniska institut	Göteborg	ola.arvidson@swedgeo.se
Ask, Ingegerd	Sweco Viak	Umeå	ingegerd.ask@sweco.se
Asplund, Johan	WSP Environmental	Halmstad	johan.asplund@wspgroup.se
Aurell, Britt	Alcontrol AB	Linköping	britt.aurell@alcontrol.se
Axelström, Karin	Statens geotekniska institut	Linköping	karin.axelstrom@swedgeo.se
Axheden, Åsa	Länsstyrelsen i Kalmar	Kalmar	asa.axheden@h.lst.se
Back, Pär-Erik	Frist/Chalmers Samt Geo Innova	Linköping	par-erik.back@geoinnova.se
Bengtson, Linda	Länsstyrelsen i Stockholms län	Stockholm	linda.bengtson@ab.lst.se
Bengtsson, Marie-Louise	Golder Associates AB	Göteborg	marie-louise_bengtsson@golder.se
Berg-Schuur, Jessica	EDP Consult AB	Staffanstorps	jessica.berg-schuur@edpconsult.se
Berggren, Ulf	Tekniska Verken i Linköping/Ecopartner	Linköping	ulf.berggren@tekniskaverken.se
Berglin, Tobias	SGU	Stockholm	tobias.berglin@sgu.se
Berglund, Magnus	ALcontrol AB	Umeå	magnus.berglund@alcontrol.se
Bergman, Göran	IVL Svenska Miljöinstitutet	Stockholm	goran.bergman@ivl.se
Bergman, Jonny	Soilrem-MB Envirotech	Göteborg	jonny.bergman@globalnet.net
Bevmo, Lars	Svalövs kommun	Svalöv	lars.bevmo@svalov.se
Beyerl, Helena	WSP Environmental	Göteborg	helena.beyerl@wspgroup.se
Birgegård, Tomas	Länsstyrelsen i Södermanlands län	Nyköping	tomas.birgegard@d.lst.se
Bleichingberg, Karin	Samhällsplaneringsavdelningen	Alafors	karin.bleichingberg@ale.se
Blom, Sonja	FB Engeneering AB	Göteborg	sbl@fbc.se
Bolin, Per	GötaNord	Göteborg	per.bolin@gotanord.se

Bolvede, Pierre	Lerums kommun	Lerum	pierre.bolvede@lerum.se
Book Tarring, Jenny	Envipro Miljöteknik	Göteborg	jenny.book.tarring@envipro.se
Boox, Connie	Bjerking AB	Uppsala	connie.boox@bjerking.se
Borén, Åsa	Alcontrol	Linköping	asa.boren@alcontrol.se
Borgelsson, Carin	WSP Environmental	Göteborg	carin.borgelsson@wspgroup.se
Branzén, Helena	DGE Mark och Miljö	Malmö	helena.branzen@dge.se
Buck, Christian	Cowi	Kgs Lynby	crb@cowi.dk
Bylin, Stefan	Geosigma AB	Kungälv	stefan.bylin@geosigma.se
Bäcklund, Erik	Ekotec AB	Skelleftehamn	erik.backlund@midroc.se
Börnell, Marie	Sweco Viak	Göteborg	marie.bornell@sweco.se
Cardell, Örjan	Swco Viak AB	Sundsvall	orjan.cardell@sweco.se
Carlsson, Christian	Geosigma AB	Kungälv	christian.carlsson@geosigma.se
Christensen, Mette	Wistrand Advokatbyrå	Göteborg	mette.christensen@wistrand.se
Christensen, Morten	Analytica AB	Täby	moch@analytica.se
Christensson, Anders	EDP Consult AB	Staffanstorp	anders.christensson@edpconsult.se
Dahl, Annika	Länsstyrelsen Västernorrland	Härnösand	annika.dahl@y.lst.se
Dahlberg, Erik	Analytica AB	Göteborg	erik.dahlberg@analytica.se
Dau, Jeanette	Miljöförvaltningen i Stockholm	Stockholm	jeanette.dau@miljo.stockholm.se
Davidsson, Anna-Karin	Länsstyrelsen i Västra Götaland	Vänersborg	anna-karin.davidsson@o.lst.se
Davidsson, Lars	WSP Environmental	Halmstad	lars.davidsson@wspgroup.se
Dinhammar, Fred	Renova AB	Göteborg	fred.dinhammar@renova.se
Dropp, Cliff	RGS 90 Sverige AB	Norrköping	cdropp@rgs90.se
Eberhardson, Christina	SGU	Stockholm	christina.eberhardson@sgu.se
Egelstig, Christer	JM AB-Markmiljögruppen	Stockholm	christer.egelstig@jm.se
Ejdeling, Göran	Sweco Viak AB	Göteborg	goran.ejdeling@sweco.se
Ekermo, Sara	Länsstyrelsen i Jönköpings län	Jönköping	sara.ekermo@f.lst.se
Eklund, Frida	Länsstyrelsen Gotlands län	Visby	frida eklund@i.lst.se
Ekman, Henrik	Däldehög AB	Göteborg	henrik.ekman@daldehog.se
Ekman, Laila	Ale kommun	Alafors	laila.ekman@ale.se
Elgh-Dalgren, Kristin	MTM, Örebro universitet	Örebro	kristin.elgh-dalgren@nat.oru.se
Elkjaer, Lars	Watertwech	Roskilde	lel@watertech.dk
Elmerfjord, Lisa	Sweco Viak	Malmö	lisa.elmerfjord@sweco.se
Emilsson, Viktoria	WSP Environmental	Göteborg	viktoria.emilsson@wspgroup.se
Emmens, Malin	Ale kommun	Alafors	malin.emmens@ale.se
Engdahl, Bertil	Miljöförvaltningen i Stockholm	Stockholm	bertil.engdahl@miljo.stockholm.se
Engelke, Fredric	Sweco Viak	Göteborg	fredrik.engelke@sweco.se
Engelstad, Björn	NOAH Holding A/S	Holmestrand	bjorn.engelstad@noah.no
Engström, Annika	Sweco Viak	Falun	annika.engstrom@sweco.se
Enskär, Charlotta	Alcontrol AB	Jönköping	charlotta.enskar@alcontrol.se
Eriksson, Anna	Länsstyrelsen Jämtlands län	Östersund	anna.eriksson@z.lst.se
Eriksson, Henrik	Envipro Miljöteknik	Göteborg	henrik.eriksson@envipro.se
Eriksson, Maria	WSP Environmental	Stockholm-Globen	marie.eriksson@wspgroup.se
Eriksson, Marie	Vägverket Produktion	Svedala	marie.eriksson@vv.se
Eriksson, Martin	Sandström Miljö & Säkerhetskonsult AB	Hisings Backa	martin.eriksson@sandstrom.se
Eriksson, Mikael	Structor Miljöbyrå	Stockholm	mikael.eriksson@structor.se
Eriksson, Ohla	Ramböll Sverige AB	Malmö	ohla.eriksson@ramboll.se
Eskilsson, Nina	Miljö- och hälsoskyddskontoret	Norrköping	nina.eskilsson@nordmaling.se
Fagerman, Jonas	Länsstyrelsen i Södermanlands län	Nyköping	jonas.fagerman@d.lst.se
Fanger, Gabriella	Kemakta Konsult AB	Stockholm	gabriella@kemakta.se
Flening, Birgit	Ernst & Young	Stockholm	birgit.flening@sv.ey.com

Forsberg, Bernt	Miljökontoret, Uppsala kommun	Uppsala	bernt.forsberg@ uppsala.se
Forsgren, Christer	Stena Metall AB	Göteborg	christer.forsgren@stenametal.se
Forsgren, Karin	Länsstyrelsen i Norrbotten	Luleå	karin.forsgren@bd.lst.se
Forsman, Jonas	Golder Associates AB	Uppsala	jonas_forsman@golder.se
Forsman, Ingela	Sweco Viak	Göteborg	ingela.forsman@.se
Forsström, Carl	Miljöförvaltningen Göteborg	Göteborg	carl.forsstrom@miljo.goteborg.se
Friis, Åsa	Göteborgs Hamn AB	Göteborg	asa.friis@portgot.se
Friström, Anders	JM AB Mark Miljögruppen	Malmö	anders.fristrom@jm.se
Frohagen, Johan	Zwicky AB	Onsala	johan@zwicky.se
Fuchs, Malin	Länsstyrelsen Dalarna	Falun	malin.fuchs@w.lst.se
Fürst, Helena	WSP Environmental	Stockholm	helena.furst@wspgroup.se
Färnkvist, Kjell	Naturvårdsverket	Stockholm	kjell.farnkvist@naturvardsverket.se
Graffner, Otto	Aqualog AB	Göteborg	otto.g@aqualog.se
Granath, Åsa	Melica	Göteborg	asa.granath@melica.se
Gren, Laila	Sweco Viak AB	Västerås	laila.gren@sweco.se
Grundfeldt, Bertil	Kemakta Konsult AB	Stockholm	bertil@kemakta.se
Gullbring, Per	Naturvårdsverket	Stockholm	per.gullbring@naturvardsverket.se
Gustafsson, Fredrik	Länsstyrelsen Gotlands län	Visby	fredrik.gustafson@i.lst.se
Gustavsson, Lars	JM Entreprenad AB	Stockholm	lars.gustavsson@jm.se
Gustavsson, Markus	Länsstyrelsen Östergötland	Linköping	markus.gustavsson@e.lst.se
Hager, Lennart L	Advokatbyrå Translaw AB	Stockholm	advokat@translaw.se
Hansson, Elisabeth	Miljöförvaltningen Göteborg	Göteborg	elisabeth.hansson@miljo.goteborg.se
Hansson, Siv	Länsstyrelsen i Västra Götalands län	Vänersborg	siv.hansson@o.lst.se
Hector Titus, Anna	Miljöförvaltningen i Stockholm	Stockholm	anna.hector.titus@miljo.stockholm.se
Hedberg, Carl-Johan	Försvarmakten	Strängnäs	carl-johan.hedberg@mil.se
Hedené, Ylva	Länsstyrelsen i Örebro	Örebro	ylva.hedene@t.lst.se
Hedenström, Olle	Prikon AB	Perstorp	olle.hedenstrom@prixon.se
Hedlund Holén, Lena	Ale kommun	Alafors	lena.hedlund-holen@ale.se
Helander, Mattias	NCC Teknik	Solna	mattias.helander@ncc.se
Heljesten, Peter	SITA Sverige AB	Bandhagen	peter.heljesten@sita.se
Hellén, Johan	Johan Hellén AB	Linlöping	johan.hellden@johanhellendenab.se
Henrysson, Tomas	Conviro AB	Lund	tomas@conviro.se
Henssen, Maurice	Bioclear BV	Groningen	wim.hoizing@dhv.nl
Hoitzing, Wim	DHV Environment and Transportation BV	Groningen	wim.hoitzing@dhv.nl
Holm, Thomas	Sweco Viak AB	Göteborg	thomas.holm@sweco.se
Holmström, Henning	SGU	Stockholm	henning.holmstrom@sgu.se
Honkonen, Krister	Fastighetskontoret Göteborg	Göteborg	krister.honkonen@fastighet.goteborg.se
Huisman, Tjark	DHV Environment and Transportation AB	Groningen	tjark.huisman@dhv.nl
Hägglund, Hans	Preem Petroleum AB	Stockholm	hans.hagglund@preem.se
Högsta, Anna-Lena	Golder Associates AB	Göteborg	anna_lena_hogsta@golder.se
Höök, IngaBritt	Willis AB	Stockhol	hooki@willis.com
Ivarsson, Per	Analycen	Lidköping	per.ivarsson@analycen.se
Jacklin, Anders	LBC Väst AB	Stenungsund	anders.jacklin@lbcvast.se
Janson, Rikard	Naturvårdsverket	Stockholm	rikard.janson@naturvardsverket.se
Jansson, Kristina	Länsstyrelsen i Uppsala län	Uppsala	kristina.jansson@c.lst.se
Jansson, Magnus	Geosigma AB	Kungälv	magnus.jansson@geosigma.se
Johannisson, Jens	DGE Mark och Miljö AB	Kalmar	jens.johannisson@dge.se
Johansson, Ann-Christine	Miljöförvaltningen	Stockholm	ann-christine.johansson@miljo.stockholm.se
Johansson, Håkan	Analycen Nordic AB	Lidköping	hakan.johansson@analycen.se
Johansson, Karin	Seco Viak	Falun	karin.johansson@sweco.se

Johansson, Louise	Sweco Viak	Jönköping	louise.johansson@sweco.se
Johansson, Per	WSP Environmental	Stockholm	per.johansson@wspgroup.se
Johansson, Stefan	Länsstyrelsen Halland	Halmstad	stefan.johansson@n.lst.se
Johansson, Tom	Försvarmakten Fastighetskontor Norr	Boden	tom.johansson@mil.se
Johansson, Ulf	Tyréns AB	Göteborg	ulf.johansson@tyrens.se
Johnsson, Björn	Carl Bro AB	Karlstad	bjorn.johnsson@carlbro.se
Jonsson, Annika	Advokatfirman Jens Pedersen AB	Stockholm	annika.jonsson@pedersen.se
Jonsson, Eva-Karin	EK Miljökonsult	Storvreta	evakarin@ekmiljo.se
Juvonen, Berith	Umeå Universitet, Miljökemi	Skellefteå	berith.juvonen@chem.umu.se
Jönsson, Janette	Geosigma AB	Kungälv	janette.jonsson@geosigma.se
Jönsson, Kjell	Spimfab	Helsingborg	kjell@spimfab.se
Jönsson, Sofia	Tyréns AV	Helsingborg	sofia.jonsson@tyrens.se
Karlsson, Helena	Tyréns	Stockholm	helena.karlsson@tyrens.se
Karlsson, Leif	Länsstyrelsen i Kronobergs län	Växjö	leif.karlsson@g.lst.se
Karlström, Jesper	Sweco Viak	Malmö	jesper.karlstrom@sweco.se
Kling, Teresia	Miljöskyddskontoret, Borås Stad	Borås	teresia.kling@boras.se
Knape, Martin	Miljö- och hälsoskyddskontoret	Lerum	martin.knape@lerum.se
Kockum, Karin	Tyréns AB	Malmö	karin.kockum@tyrens.se
Kristensson, Daniel	HSB Boprojekt Väst AB	Göteborg	daniel.kristensson@boprojekt.hsb.se
Kristensson, Maria	Geoteknik, GF Konsult AB	Göteborg	maria.kristensson@gfkonsult.se
Kruse, Anneli	Axel Christensson AB	Nol	anneli.kruse@axelch.com
Kuhna, Taina	CarlBro	Jönköping	taina.kuhna@carlbro.se
Kvamme, Kristina	Länsstyrelsen i Östergötlands län	Linköping	kristina.kvamme@e.lst.se
Kviele, Magnus	Länsstyrelsen Östergötland	Linköping	magnus.kviele@e.lst.se
Källman, Annette	Länsstyrelsen Östergötland	Linköping	anette.kallman@e.lst.se
L Parkkonen, Katarina	GF Konsult AB, Geoteknik	Göteborg	katarina.parkkonen@gfkonsult.se
Lannblad, Bo	Banverket	Göteborg	bo.lannblad@banverket.se
Larborn, Louise	Ramböll	Göteborg	louise.larborn@ramboll.se
Larsson, Anna-Maria	Försvarmakten	Strängnäs	anna-maria.larsson@mil.se
Larsson, Josefin	Länsstyrelsen Östergötland	Linköping	josefin.larsson@e.lst.se
Larsson, Malou	Juridiska institutionen	Stockholm	malou.larsson@juridicum.su.se
Leback, Johanna	Sweco viak AB	Stockholm	Johanna.leback@sweco.se
Ledskog, Lisa	Soilrem-MB Envirotech	Linköping	lisa.ledskog@soilrem.se
Lernstål, Ingrid	Alcontrol AB	Skara	ingrid.lernstal@alcontrol.se
Liljedahl, Thomas	MCN-Umeå universitet	Umeå	thomas.liljedahl@chem.umu.se
Liljemark, Anneli	Sweco Viak	Stockholm	anneli.liljemark@sweco.se
Lillemägi, Maria	Länsstyrelsen Jämtlands län	Östersund	maria.lillemagi@z.lst.se
Lindbom, Björn	SGU	Stockholm	bjorn.lindbom@sgu.se
Lindfred, Martin	GF Konsult AB	Göteborg	martin.linfred@gfkonsult.se
Lindgren, Tordh	Göteborgs kommun, Fastighetskontoret, FBE	Göteborg	tordh.lindgren@fastighet.goteborg.se
Lindholm, Camilla	Länsstyrelsen i Västmanlands län	Västerås	camilla.lindholm@u.lst.se
Lindquist, Charlotte	Länsstyrelsen i Södermanlands län	Nyköping	charlotte.lindquist@d.lst.se
Lindqvist, Anders	Sweco VBB AB	Karlstad	anders.lindquist@sweco.se
Lindsjö, Magnus	NSR AB	Helsingborg	magnus.lindsjo@nsr.se
Lindström, Anders	Soilrem MB Envirotech	Arnäsfall	anders.lindstrom@mb-envirotech.com
Lindström, Anders	Örnsköldsviks kommun	Örnsköldsvik	anders.lindstrom@ornskoldsvik.se
Lindström, Bo	LBC Väst AB	Stenungsund	bo.lindstrom@lbcvast.se
Lindström, Jan-Erik	Soilrem-MB Envirotech AB	Arnäsfall	jan-erik.lindstrom@mb-envirotech.se

Litzell, Christer	Naturvårdsverket	Stockholm	christer.litzell@naturvardsverket.se
Ljungberg, Maria	Preem Petroleum AB	Göteborg	maria.ljungberg@preem.se
Luc, Mirjam	Miljö och Hälsoskyddskontoret Visby	Visby	mirjam.luc@mhk.gotland.se
Lundberg, Monica	Miljöskyddskontoret, Borås Stad	Borås	monica.lundberg@boras.se
Lundgren, Fredrik	WSP Environmental	Malmö	fredrik.lundgren@wspgroup.se
Lundholm, Mikael	Fröberg & Lundholm Advokatbyrå	Stockholm	mikael.lundholm@froberg-lundholm.se
Löfgren, Charlotte	Tekniska kontoret, Alingsås kommun	Alingsås	charlotte.lofgren@alingsas.se
Löwegren, Niklas	Banverket	Borlänge	niklas.lowegren@banverket.se
Magnusson, Annica	Miljö- & byggkontoret	Nässjö	annica.magnusson@kommun.nassjo.se
Magnusson, Johan	Sweco Viak	Göteborg	johan.magnusson@sweco.se
Malm, Therese	WSP Environmental	Göteborg	therese.malm@wspgroup.se
Malmberg, Henrik	Geovetarcentrum, Göteborgs Universitet	Mölnadal	henrikmalmberg@mail.com
Mellin, Karin	Miljöförvaltningen Göteborg	Göteborg	karin.mellin@miljo.goteborg.se
Mellin, Torgny	RGS 90 Sverige AB	Norrköping	tmellin@rgs90.se
Molander, Per	Mannheimer Swartling Advokatbyrå	Stockholm	pmo@msa.se
Morales, Joen	Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt	Vänersborg	joen.morales@dom.se
Mortensen, Anna	Länsstyrelsen Halland	Halmstad	anna.mortensson@n.lst.se
Mosén, Henrik	FB Engeneering AB	Göteborg	hm@fbc.se
Munck af Rosenschöld, Elisabeth	WSP Environmental	Malmö	elisabeth.munck@wspgroup.se
Månsson, Kristina	Advokatfirman ACTA	Helsingborg	adv@acta.m.se
Mårtensson, Stefan	JM Entreprenad AB	Stockholm	stefan.martensson@jm.se
Möller, Per	NSR AB	Helsingborg	per.moller@nsr.se
Nielsen, Katrin	Stenungsunds kommun	Stenungsund	Katrin.nielsen@stenungsund.se
Nilson, Tomas	Malmö Miljöförvaltning	Malmö	tomas.nilson@malmo.se
Nilsson, Anna	AIG Europe S. A.	Stockholm	anna.nilsson@aig.com
Nilsson, Benny	Miljöbolaget i Svealand AB	Storfors	benny.nilsson@miljobolaget.se
Nilsson, Gunnel	S G I	Göteborg	gunnel.nilsson@swedgeo.se
Nilsson, Jimmy	Länsstyrelsen Gävleborg	Gävle	jimmy.nilsson@x.lst.se
Nilsson, Katarina	Golder Associates AB	Göteborg	katarina_nilsson@golder.se
Nilsson, Lennart	Samhällsplaneringsavdelningen	Alafors	lennart.nilsson@ale.se
Nilsson, Line	Vetlanda kommun	Vetlanda	line.nilsson@vetlanda.se
Nilsson, Markus	Sandström Miljö & Säkerhetskonsult AB	Hisings Backa	markus.nilsson@sandstrom.se
Nilsson, Pär	Länsstyrelsen i Jönköpings län	Jönköping	par.nilsson@f.lst.se
Nilsson, Ulrika	WSP	Luleå	ulrika.nilsson@wspgroup.se
Nilsson, Ulrika	Länsstyrelsen Gävleborgs län	Gävle	ulrika.nilsson@x.lst.se
Nisser-Larsson, Margareta	Räddningsverket	Karlstad	margareta.nisser@srv.se
Nordlinder, Peter	Ekotec AB	Skelleftehamn	peter.nordlinder@midroc.se
Nordström, Hans	MAQS Law Firm	Göteborg	hans.nordstrom@se.maqs.com
Nyhlen, Elsie	Sweco Viak AB	Stockholm	elsie.nyhlen@sweco.se
Obermüller, Cecilia	Länsstyrelsen i Stockholms län, Miljöskyddsenheten	Stockholm	cecilia.obermuller@ab.lst.se
Odelberg, Carl	Vetlanda Energi & Teknik AB	Vetlanda	carl.odelberg@vetlanda.se
Oldén, Lennart	Jönköpings kommun	Jönköping	lennart.olden@mk.jonkoping.se
Olsson, Inga-Lill	Canadian Embassy	Stockholm	inga-lill.olsson@international.gc.ca
Olsson, Per	Länsstyrelsen Västra Götaland	Vänersborg	per.olsson@o.lst.se
Olsson, Susanna	Miljöskyddskontoret	Alingsås	susanna.olsson@alingsas.se
Ovrén, Barbro	Banverket västra banregionen	Göteborg	barbro.ovren@banverket.se

Paulsson, Jon	Länsstyrelsen i Jämtlands län	Östersund	jon.paulsson@z.lst.se
Peders, Kristian	RGS90 Sverige AB	Norrköping	kpeders@rgs90.dk
Peinerud, Elsa	Analytica AB	Täby	elpe@analytica.se
Pennman, Elisabet	GF Konsult AB	Göteborg	elisabet.pennman@gfkonsult.se
Persson, Anna	Miljövetenskapligt program	Göteborg	annapersson@student.gu.se
Persson, Magdalena	MAQS Law Firm	Göteborg	magdalena.persson@se.maqs.com
Petrén, Jessica	Stena Metall AB	Göteborg	jessica.petren@stenametall.se
Petri Danielsson, Brita	Göteborgs universitet, Inst för geovetenskap	Göteborg	britadanielson@hotmail.com
Pettersson, Anna	Miljö- och hälsoskyddskontoret	Lerum	anna.pettersson@lerum.se
Pilon, Adrien	Biotechnology Research Institut	Montreal	adrien.pilon@cnrc-nrc.gc.ca
Pino, Stefan	Sweco Viak	Stockholm	stefan.pino@sweco.se
Porse, Elisabet	Kretsloppskontoret	Göteborg	elisabet.porse@kretslopp.goteborg.se
Quednau, Mikael	Sysav, avd.Kemi	Malmö	mikael.quednau@sysav.se
Randborg, Rolf	Spimfab	Stockholm	rolf@spimfab.se
Rappman, Johan	Advokatfirman Glimstedt	Göteborg	johan.rappman@goteborg.glimstedt.se
Rosén, Lars	FRIST, Chalmers tekniska högskola	Göteborg	lars.rosen@geo.chalmers.se
Rossander, Annelie	Carl Bro AB	Kristianstad	annelie.rossander@carlbro.se
Rödings, Axel	Inficon GmbH	Colgne	axel.roedings@inficon.com
Sahlin, Folke	FP Contractor AB	Göteborg	folke.fp@contractor.se
Samuelsson, Ellen	Bygg & miljökontoret	Partille	ellen.samuelsson@partille.se
Samuelsson, Per	Ramböll Sverige AB	Göteborg	per.samuelsson@ramboll.se
Samuelsson, Per-Olof	Stenungsunds kommun	Stenungsund	per-olof.samuelsson@stenungsund.se
Sandberg, Fredrik	Länsstyrelsen i Jönköpings län	Jönköping	fredrik.sandberg@f.lst.se
Sandin, Jonas	Renova AB	Göteborg	jonas.sandin@renova.se
Sandström, Elin	Banverket	Gävle	elin.sandstrom@banverket.se
Schiötz, Christian	Göteborgs Fastighetskontor	Göteborg	christian.schiotz@fastighet.goteborg.se
Segervall, Helena	Länsstyrelsen i Västmanlands län	Västerås	helena.segervall@v.lst.se
Selander, Marcus	Vägverket Produktion	Malmö	marcus.selander@vv.se
Selvin, Kristofer	Wistrand Advokatbyrå	Göteborg	kristofer.selvin@wistrand.se
Sigström, Björn	Göteborgs hamn AB	Göteborg	bjorn.sigstrom@portgot.se
Simmonds, Richard	SDI Europa LTD	Hampshire	rsimmonds@sdx.com
Simonsson, Karin	Länsstyrelsen i Kronobergs län	Växjö	karin.simonsson@g.lst.se
Sjöberg, Karin	Länsstyrelsen Örebro län	Örebro	karin.sjoberg@t.lst.se
Sjöström, Joakim	Soilrem-MB Envirotech	Falun	joakim.sjostrom@mb-envirotech.com
Sporre, Anders	Surte Hamn (Surte Åkeri)	Surte	info@surteakeri.se
Stark, Mikael	Länsstyrelsen i Jönköpings län	Jönköping	mikael.stark@f.lst.se
Stark, Therese	SSAB Merox AB	Oxelösund	therese.stark@merox.se
Stenman, Göran	Miljödomstolen vid Vänersborgs Tingsrätt	Vänersborg	goran.stenman@dom.se
Stenmark, Anna	Länsstyrelsen i Västerbottens län, rättsavdelning	Umeå	anna.stenmark@ac.lst.se
Stenqvist, Viktoria	Ringhals AB	Löddeköpinge	viktoria.stenqvist@ringhals.se
Stjärne, Anna	Länsstyrelsen i Södermanlands län	Nyköping	anna.stjarne@d.lst.se
Strandberg, Johan	IVL Svenska Miljöinstitutet	Stockholm	johan.strandberg@ivl.se
Strömvall, Ann-Margret	FRIST, Chalmers	Göteborg	ann-margret.stromvall@wet.chalmers.se
Sundberg, Jan	Geo Innova AB	Göteborg	jan.sundberg@geoinnova.se
Sundler, Malin	Länsstyrelsen Halland	Halmstad	malin.sundler@n.lst.se
Sundqvist, Ulf	Aqualog AB	Göteborg	ulf.s@aqualog.se
Sundström, Birger	Vägverket Produktion	Umeå	birger.sundstrom@vv.se
Swahn, Birgitta	Miljöskyddsenheten, Länsstyrelsen i Stockholms län	Stockholm	birgitta.swahn@ab.lst.se

Svensson, Anders	Miljöförvaltningen Göteborg	Göteborg	anders.svensson@miljo.goteborg.se
Svensson, Bengt	Spectral Solutions AB	Lidingö	bengt.svensson@spectral.se
Svensson, Janna	DGE Mark och Miljö AB	Malmö	janna.svensson@dge.se
Svensson, Jörgen	WSP Samhällsbyggnad	Norrköping	jorgen.k.svensson@wspgroup.se
Svensson, Linda	URS Nordic	Solna	linda_svensson@URSCorp.com
Svensson, Marie	Alcontrol AB	Linköping	marie.svensson@alcontrol.se
Svensson, Thomas	Miljö- och byggförvaltningen	Vetlanda	thomas.svensson@vetlanda.se
Svärd, Marie	Tyréns AB	Göteborg	marie.svard@tyrens.se
Tageus, Märten	Mannerheim Swartling Advokatbyrå AB	Göteborg	mta@msa.se
Taserud, Jonas	Axel Christensson AB	Nol	jonas.taserud@axelch.com
Teljstedt, Mikael	Sweco Viak AB	Stockholm	mikael.teljstedt@sweco.se
Tengsved, Martin	Ragn-sells Avfallsbehandling AB	Bro	martin.tengsved@ragnsells.se
Thim, Jonny	LBC Väst AB	Stenungsund	jonny.thim@lbcvast.se
Thor, Sarah	FB Engineering AB	Malmö	sna@fbe.se
Thune, Gorm	NOAH Holding AS	Holmestrand	gorm.thune@noah.no
Thörnberg, Tomas	Afriso Ema AB	Malmö	tomas@afrioso.se
Torstensson, Sven	BAT Geosystems AB	Vallentuna	sven.t@ataba.se
Udén, Dag	Carl Bro AB	Boden	dag.uden@carlbro.se
Upmanis, Hillevi	Länsstyrelsen i Västra Götaland	Göteborg	hillevi.upmanis@o.lst.se
Wadstein, Ebba	Statens geotekniska institutet	Linköping	ebba.wadstein@swedgeo.se
Wadstein, Eric	Däldehog AB	Upplands Väsby	eric.wadstein@daldehog.se
Van den Bossche, Peter	DEC NV	Höllviken	van.den.bossche.peter@dredging.com
van Hees, Patrick	MTM forskningscentrum	Örebro	patrick.vanhees@nat.oru.se
Vanek, Vladimir	Sweco Viak	Malmö	vladimir.vanek@sweco.se
Weber, Klaus	Niras Group A/S	Alleroed	kwe@niras.dk
Vejlens, Mattias	Länsstyrelsen Gotlands län	Visby	mattias.vejlens@i.lst.se
Wengström, Teresia	Melica	Göteborg	teresia.wengstrom@melica.se
Wennerberg, Thomas	Preem Petroleum AB, Preemraff Göteborg	Göteborg	thomas.wennerberg@preem.se
Wennström, Nina	Miljövetenskapligt program	Göteborg	nina.wennstrom@gmail.com
Werneman, Lina	Golder Associates AB	Uppsala	lina_werneman@golder.se
Westerlind, Birgitta	Länsstyrelsen Västernorrland	Härnösand	birgitta.westerlind@y.lst.se
Vestin, Emelie	Swedpower AB	Göteborg	emelie.vestin@swedpower.com
Whittaker, Anna	Cybersense Biosystems LTD	Abingdom	anna@cysense.com
Wickström, Jenny	Miljöförvaltningen, Malmö stad	Malmö	jenny.wickstrom@malmo.se
Viegand, Sören	Cowi	Lyngby	sv@cowi.dk
Wigh, Johan	Länsstyrelsen i Skåne län	Malmö	johan.wigh@m.lst.se
Wiklander, Ann-Christine	Länsstyrelsen Östergötland	Linköping	ann-christine.wiklander@e.lst.se
Wiklund, Ulf	Tyréns	Umeå	ulf.wiklund@tyrens.se
Willén, Peter	Swedpower AB	Göteborg	peter.wilen@swedpower.com
Wimby, Anders	HSB Boprojekt Väst AB	Göteborg	anders.wimby@boprojekt.hsb.se
Winnberg, Ulf	SGU	Stockholm	ulf.winnberg@sgu.se
von Mecklenburg, Charlotte	Envipro Miljöteknik	Linköping	charlotte.von.mecklenburg@envipro.se
Ylönen, Sirpa-Liisa	Soilrem MB Envirotech AB	Arnäsfall	sirpa-liisa.ylonen@mb-envirotech.com
Zwicky, Flemming	Flemming Zwicky AS	Köpenhamn	flemming@zwicky.dk
Örnham, Theresa	Alcontrol AB	Linköping	theresa.ornhamen@alcontrol.se
Österlund, Yvonne	Naturvårdsverket	Stockholm	yvonne.osterlund@naturvardsverket.se
Östlund, Anna	Länsstyrelsen Västra Götaland	Vänersborg	anna.ostlund@o.lst.se
Östman, Peter	Miljö och hälsoskyddskontoret	Mölnådal	peter.ostman@molndal.se

Deltagarstatistik för Renare Marks möten

